

השאלה שהגעתי אליה לקרטל בנושא של האפקטים של השפה על הגוף היא שאלה על ההתענגות הגופנית, האפשרות לטפל בגוף באמצעות השפה, והשארית של הסימפטום לאחר פירושו המילולי. עניין אותי לחזור למושג המקורי של לאקאן של "אירוע גוף: סימפטום" ולחשוב על הסימפטומים של ההיסטריות ביחס לאירועי הגוף שנשמעים בעדויות פאס כיום.

כך הגעתי למקרה של לואי ר. הלא מודע המובנה כשפה התגלה לפרויד באמצעות הגוף המדבר של ההיסטרית. עוד לפני פירוש החלום, במחקרים בהיסטוריה, פרויד מנסח את הקשר הסמלי בין אירוע טראומתי¹, שהינו סיבה מזרזת, לבין תופעה פתולוגית-סימפטום גופני. המקרה של לואי ר. הוא דוגמה להתגלמות רשת המסמנים שמתאחדים לכדי אירוע טראומתי כפי שמכנהו פרויד, באיברי הגוף. מילר מנסח את הטראומה ב"ביולוגיה לאקאנינית" כנגיעה של הגוף בשפה². אצל לואי, ניתן לראות בבירור שאותה נגיעה של הגוף בשפה, היא גם המפגש שלעולם איננו מתוכנן עם המיניות, עם ההתענגות, ועם הלא מודע. הדחף המיני שמופעל באותו אירוע טראומתי מודחק ומקבל ביטוי באיבר הגוף³.

לואי ר. מגיעה לאנליזה אצל פרויד עם תלונות על גודש באף, טטרנות פתאומית ובו זמנית ריחות שמציפים אותה, של פודינג שרוף. פרויד מכנה את הריחות אלו סמלי זיכרון הטראומה⁴. במהלך האנליזה מתגלה שהריח של הפודינג השרוף שמציף את לואי קשור להגעתו של מכתב (שבאנגלית ובצרפתית הוא גם אות) מאמה של לואי. לואי עובדת כאומנת בבית בוינה של גבר שאשתו נפטרה, ומתכננת לשוב הביתה לאימה בגלזגו, לאור תחושות לא נעימות שהיא מרגישה מצוות העובדים, ביקורת מהם על כך שהיא "קופצת מעל המעמד שלה", לצד תחושות שהיא לא מקבלת גיבוי מספק מולם ממעסיקה ומאביו, אדוני הבית. היא מתארת שנתקלה בקונפליקט, אשר הגיע לידי ביטוי בסצנה שבה היא מקבלת את האות-מכתב מאמה, והילדים לוקחים לה אותו ולא נותנים לה לפתוח אותו. לואי מספרת לפרויד שבזמן המשחק, הם שכחו את הפודינג שנשרף וכך מקשרת את הריח של הפודינג השרוף לאותו קונפליקט, אם לעזוב את הבית ואת הילדים, להם יש לה חיבה רבה, ולחזור לבית אימה, או להישאר.

פרויד חוקר את לואי לגבי אותו קונפליקט והיא מסבירה לו, שכשאימם של הילדים הייתה על ערש דווי, היא הבטיחה לה "להיות כמו אמא בשבילם" ואם היא תעזוב אותם, היא למעשה תפר את הבטחה זו. פרויד לא קונה את ההסבר הזה ומפרש עבור לואי את הקונפליקט כנטוע בכך שהיא מאוהבת במעסיקה. להפתעתו של פרויד, לואי במהרה מודה באהבתה ואומרת שהיא ניחשה שזה קשור לזה אך העדיפה לא להגיד זאת.

לאחר גילוי זה, סימפטום ריח הפודינג השרוף נחלש וכמעט נעלם ולואי מחליטה להישאר בבית מעסיקה. אולם, במקום ריח הפודינג השרוף, עולה סימפטום ריחני חדש, הפעם של עשן סיגר, אשר לואי מתארת כזה אשר הריח של הפודינג רק כיסה עליו. באמצעות האנליזה, מתגלה שאותו ריח קשור לסיטואציה נוספת הקשורה למעסיקה של לואי, אשר האופי המיני שלה הרבה יותר גלוי. מסתבר שמעסיקה של לואי לא אהב שמנשקים את ילדיו. יום אחד, האדון ישב עם איש זקן, מנהל החשבונות שלו וידיד המשפחה, אשר עישן סיגר. כשהלך, האיש הזקן נישק את הילדים והאדון צעק עליו "לא לנשק את הילדים". אולם, תמונה זו כיסתה על סצנה אחרת, קדומה יותר, שקרתה מספר חודשים לפני כן. ערב אחד, ביקרה אצל האדון גברת, וכאשר הלכה, היא נישקה את ילדיו על הפה. במקום לומר משהו לאותה אישה, האב גער בלואי, שאסור לאף אחד לנשק את הילדים, והיא אחראית על כך אם זה קורה. צעקה זו צבטה את ליבה של לואי והשאירה בה חותם עמוק ומחשבה

¹ Josef Breuer and Sigmund Freud, *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Volume II (1893-1895) Studies on Hysteria*, Hogarth, p. 5.

² מילר, ז' א., הביולוגיה הלאקאניאנית ואירועי הגוף, תרגום לעברית: נחמה גסר וקלאודיה אידן, חוג ירושלים של אוגוסט 2000, GIEP, NLS, עמ' 82.

³ שם.

⁴ ראה הערה 1, 107.

שלעולם האדון לא יוכל לאהוב אותה, אם כך הוא מסוגל לגעור בה. מסמן עשן הסיגר על כן התחבר עם אותה סצינה עם הגברת והנזיפה של האדון בה, בה נזכרה לזכרן כאשר האדון גער באיש הזקן.

במאמר על הפסיכוגניה של הראייה מתאר פרויד שהסימפטום הנירוטי נובע מתהליכים של טרנספורמציה של הדחפים המיניים. ה"אגו" מרגיש מאוים מהדחפים ומדחיק אותם, והדחף המודחק נוקם על ידי כך שהוא משתלט על איבר בגוף ולמעשה הופך אותו כולו לרשותו⁵. איבר הגוף על כן מפסיק לתפקד בצורתו ה"טבעית" והופך כולו לכלי שרת בידי הדחף, למטרת סיפוקו. לפי מילר, הגוף של ההיסטרית הוא "גוף החולה מן האמת" "שמסרב לשרת את התכלית של שימורו העצמי"⁶. האמת מודחקת חוזרת בממשי של הגוף של ההיסטרית, על ידי הדחף שהולך נגד האות של השכפול הביולוגי של התאים.

במקרה של לז'אנ, עלה דחף מיני כאמור בעת האירוע הקדום יותר בזמן, שהתלכד ברשת המסמנים (סמלי זיכרון הטרומה) לאחר מכן עם ריח הסיגר. אותו אירוע ראשוני כלל גם את הופעתה של אישה אחרת וגם אקט אגרסיבי מצד האב, האדון בו לז'אנ מאוהבת. עולה השאלה לגבי הסיפוק של לז'אנ קיבלה מאותו אירוע, שגרם לה להדחיקו. ייתכן שהסיפוק נבע מאותה געירה שהעידה דווקא על קרבתו של האדון לז'אנ וסיפוק מזוכיסטי מ"הכאתו" של האדון.

כמו כן, הסיפוק יכול להיות קשור בהופעתה של האשה אחרת, שכלל הנראה הייתה בקשר כלשהו עם האדון. האשה האחרת חזרה גם בקונפליקט של לז'אנ תיארה לפרויד, אשר היה נטוע, לדידה, בהבטחה שנתנה לאמם של הילדים לפני שמתה (אשר גם הייתה חברה קרובה של אמה). בהשוואה לניתוח של לאקאן את מקרה דורה, ניתן לפרש את ההדחקה של לז'אנ של הדחף שלה שעלה באותו אירוע כהדחקה שהיא לא רק של אותה אהבה כלפי המעסיק שלה, אלא גם הדחקה של הנשיות שלה עצמה ושל הנשיות האחרת שלה, בה נתקלה במפגשים עם האישה האחרת.

לאחר ההיזכריות באנליזה, לז'אנ מדווחת לפרויד שהריחות חלפו, חוש הריח שלה חזר ואף הגודש באף והנזלת רופאו. האנליזה נסתיימה, וכך גם הסימפטומים. לז'אנ בחרה להישאר לטפל בילדים, ואמרה לפרויד כי על אף שהיא עדיין מאוהבת במעסיק שלה, אין לה כל אשליה שיקרה ביניהם משהו רומנטי והיא החליטה לשמור את המחשבות והרגשות שלה לעצמה⁷. זמן מה לאחר מכן, פרויד פגש בלז'אנ במקרה אשר עדכנה אותו כי הסימפטומים לא חזרו.

לז'אנ מתנהגת מול פרויד כאילו הבריאה, הסימפטום אינו מציק יותר והיא שלמה ושמחה עם חייה כמות שהם. למעשה, מה שלז'אנ אומרת לפרויד הוא שהיא "הסתגלה". מה שמעניין בקריאה מחודשת במקרה של לז'אנ הוא המעמד של המכתב-האות, ביחס לאותה "הסתגלות". מילר אומר שמה שחוזר אצל הסובייקט, הוא אי ההסתגלות של הסובייקט לדרישות החיים. החזרה היא של האני העליון הקורא לסובייקט להתענג⁸.

מהו המקום של האות ביחס לדחף? לפי לאקאן "ההוויה היא שיכולה להרוג את האות, במקום שבו היא מתרבה. הידע הוא אצל האחר והוא חייב משהו להוויה, שכן זה רק שם (אצל האחר) שהאות מועברת", האות מועברת כמו הזרע, כל פעם אחד מחדש, אבל פעם לא בדיוק אותו אחד⁹.

בעקבות האנליזה שלי, אני נותנה בקריאה שלי למכתב של לז'אנ מקבלת מאמה, מעמד של אות. המכתב כאן מסמל את האות שלא מפסיקה להשתכפל, עד שההוויה תעצור אותה. הדרישה מלז'אנ להסתגל, לדרישות החיים, כלומר להתנהג בהתאם למעמד החברתי שלה, ומקום מוצא ולא ללכת מעבר להיסטוריה המשפחתית שלה היא האות. האות היא זו שאינה מאפשרת לז'אנ לחשוב שישנה אפשרות כי היא תגלה למעסיקה על אהבתה אליו, ושאינה מרשה לעצמה לצאת מהציווי הביולוגי.

⁵ Freud, S. (1910). The Psycho-Analytic View of Psychogenic Disturbance of Vision. The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XI (1910): Five Lectures on Psycho-Analysis, Leonardo da Vinci and Other Works, 215-216.

⁶ ראה הערה 2, 69.

⁷ ראה הערה 1, עמ' 121.

⁸ ראה הערה 2, עמ' 36.

⁹ Lacan, J. Seminar 20 "Encore", p. 89

אל מול אותה האות, הדחף הוא הריח, הארוטוגניה, הנשיות שרוצה ללכת מעבר לאם. האות- מכתב הוא למעשה מה שיוצר את הסימפטהום, במפגש עם הדחף ועם האיווי.

בניתוח חוזר של המקרה על כן, אפשר לנחש שעל אף שהסימפטום של לוסי כביכול רופא, והיא "הסתגלה", האות של ההתענגות נותרה וגם הדחפים עוד ישובו לחפש את סיפוקם.